

1. Obiekt :

14

ZESPÓŁ D. FOLWARKU DIERIGA

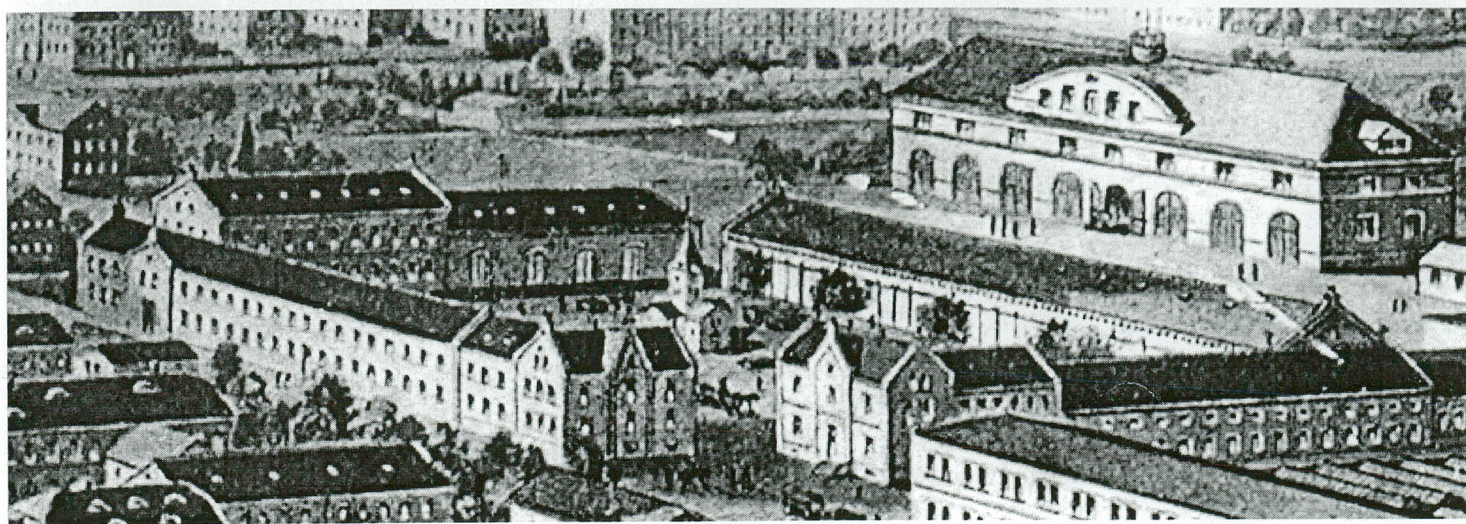
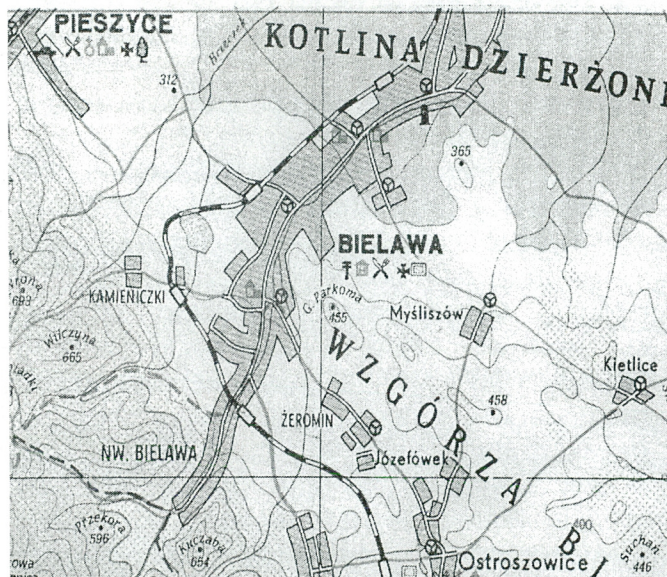
2. Czas powstania

ok. 1890

3. Miejscowość

BIELAWA

11. Orientacja 1 : 60 000; Fragment z panoramy fabryki rycina z ok. 1902 r. Widok ogólny od pd.-wsch.



4. Adres

ul. Strażacka 4
58-260 Bielawa

nr hipoteczny działka nr 64/8 kw. [REDACTED]

5. Przynależność administracyjna

województwo dolnośląskie

gmina Belawa

powiat dzierzoniowski

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Langenbielau
(do 1945)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo Dolny Śląsk

powiat dzierzoniowski

8. Właściciel i jego adres
współwłasność

9. Użytkownik i jego adres
właściciele

10. Rejestr zabytków

Nr

data

Autorzy: nieznani

Historia: Bielawa jest położona u podnóża Gór Sowich, dawniej była to duża wieś o średniowiecznym rodowodzie a od 1924 roku miasto. Od XV w. znana z tkactwa opartego o len i wełnę, która z chłupnictwa stała się prężnym, ośrodkiem przemysłowym. Od XIX w. jeden z największych dolnośląskich ośrodków włókiennictwa (wełna, jedwab, bawełna), Dzięki literackiemu wizerunkowi powstania tkaczy z 1844 r. "Die Weber", pióra Gerhardta Hauptmanna, śląskiego noblisty - został spopularyzowany. W 1805 r. Christian Dierig założył mechaniczną tkalnię, która szybko stała się największym zakładem w branży tekstylnej. Po II wojnie światowej znanym jako "Bielbaw". Pierwszy folwark Dieriga w Bielawie wzmiankowany jest od początku lat 90. XIX w. znajdował się w Bielawie Dolnej, był on małym, sukcesywnie powiększanym drogą kupna ziemi od gospodarzy (w 1891 ok. 62,2 ha). Folwark będący przedmiotem opisu powstał w miejscu dawnego gospodarstwa rolnego Meyera - wzmiankowanego jako "Meyerhof". Znajdował się on w pobliżu przędzalni i willi Dierigów w strefie produkcyjnej. Podobnie jak „dolny majątek” *Nieder Gut* został stopniowo powiększony poprzez kolejne zakupy ziemi od okolicznych gospodarzy. Oba majątki ziemskie specjalizowały się w hodowli bydła mięsnego i mlecznego. W 1898 powierzchnia gruntów majątku liczyła 151 ha by w latach 20.-30. XX w. utrzymywać się na poziomie 280 ha. W majątku powstała również mleczarnia, gdzie prowadzono sprzedaż mleka butelkowanego. Po zakończeniu II wojny światowej folwark stanowił dalej własność przędzalni .

Sytuacja: Folwark położony jest na części środkowej Bielawy, ok. 400 m na północny-zachód od Rynku. Zabudowania folwarczne zlokalizowano na prostokątnej, lekko wznoszącej się ku południowemu-zachodowi działce na skraju głównego kompleksu przemysłowego "Bielbawu", pomiędzy poprzeczną ulicą Strażacką prowadzącą do pomocniczej bramy zakładu a główną ulicą Jana Hempla. Folwark otoczony jest od zachodu i północy niezabudowaną parcelą, sąsiadującą z terenem przędzalni, która stanowi obszar historycznego założenia..

Opis zespołu: Zespół dawnego folwarku Dieriga składa się z trzech grup budynków (połączonych w cztery pierzeje), zlokalizowanych wokół prostokątnego majdanu, wydłużonego ku zachodowi. Wjazd główny znajdował się pierwotnie w narożniku pomiędzy ulicami Strażacką a J. Hempla, obecnie usytuowany jest od ulicy J. Hempla (Wjazd na majdan prowadzi poprzez otwarty narożnik południowo-zachodni). Zaś pomocniczy od ulicy Strażackiej. W centrum placu znajduje się budynek murowanego gołębnika z dostawioną do południa wagą wozową. Pierzeję wschodnią (wzdłuż ul. Strażackiej) tworzy budynek mieszkalny połączony z dawną stajnią (magazyn sklepu z maszynami rolniczymi) - odgródzone stalową siatką od reszty majdanu. Pierzeję południową tworzy ciąg budynku mieszkalnego (od wschodu) przechodzący w oborę, zakończoną aneksem. Od zachodu znajduje się spichlerz połączony z szopa, garażami i wiatą, która przechodzi w pierzeję północną, utworzoną z dużej stodoły z zadaszeniem. Wszystkie budynki wzniesiono w tradycyjnej technologii murarskiej z pełnej cegły ceramicznej, łączonej zaprawą wapienną, ściany wewnętrzne i zewnętrzne otynkowano. Tynki wapienne, zacierane gładkie, kryte powłokami malarskimi na podłożu wapiennym. Dwuspadowe dachy tradycyjną kryte dachówką ceramiczną karpiówką, więźby dachowe z kantówek, detal ceglany i klinkierowy. Nawierzchnia majdanu współcześnie przebudowana, ze śladami granitowej kostki brukowej i rynsztoków oraz płyt betonowych i asfaltu. Zielen o charakterze samosiejek. Obrzeża parceli porasta trawa i dziczące krzewy. Kompozycja przestrzenna zachowała swój pierwotny charakter - zwarta, symetryczna. Teren folwarku ogrodzony jest parkanem z typowych dla lat 70. XX w. prefabrykowanych płyt betonowych, z ażurowym pasem górnym, mocowanych na typowych słupach. Część wschodnią majdanu odgradza od reszty płot z siatki stalowej z brama i furtkami. Z dawnych urządzeń i instalacji zachował się jedynie śrutownik z lat 30. XX w. (ze współczesnym motorem elektrycznym) z żeliwnymi konsolkami po napędzie transmisyjnym.

W skład zespołu wchodzi następujące budynki:

1. Spichlerz*
2. Obora*
3. Stajnia
4. Stodoła*
5. Czworak nr 1
6. Czworak nr 2
7. Garaż z wiatą*
8. Gołębnik*

* obiekty dla których opracowano karty ewidencyjne budynków, tam znajdują się ich szczegółowe opisy

<p>14. Kubatura</p> <p>ogólna kubatura ok. 20 000 m³ a powierzchnia 4 000 m²</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>powierzchnia terenu ok. 1 ha</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>folwark z mleczarnią</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>magazyny, warsztat stolarski, muzeum</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie</p> <p>Brak udokumentowanych prac budowlanych i jakichkolwiek konserwatorskich</p> <ul style="list-style-type: none"> - lata 90. XX w. - skrzydło od ul. Strażackiej zostało wyremontowane i przeznaczone na działalność gospodarczą i mieszkania. Przebudowa gołębnika, adaptacja stodoły na warsztat stolarski i skład mebli. - 2004 r. – adaptacja spichlerza i obory na cele wystawiennicze - opracowanie inwentaryzacji budowlanej dla części zespołu należącego do P. M. Powierzy przez Pracownię Architektoniczną FOMT - Szereg współczesnych prac budowlanych, zwłaszcza po 1995 r. oraz dzikich remontów "substancji mieszkaniowej". 		<p>19. Stan zachowania</p> <p>Zespół zachował się w stopniu zbliżonym do pierwotnego z czytelnymi relacjami przestrzennymi pomiędzy jego poszczególnymi składnikami. Przeobrażeniom uległo ogrodzenie z bramą główną oraz charakter części ogrodowej, zniszczone współcześnie. Również nawierzchnia majdanu uległa degradacji i zasadniczym zmianom, wydzielono również powierzchnię w części wschodniej. Budynki stajni i gołębnika uległy modernizacji, podwyższono koronę murów i zmieniono geometrie dachów oraz częściowo charakter elewacji. Przed stodołą wzniesiono zadaszenie. Pozostałe budynki zachowały się w stanie zbliżonym do pierwotnego, tylko w mieszkalnych postawiono nowe ścianki działowe. Mimo erozji tynków i zawilgoceniu murów stan techniczny budynków jest zadowalający. Najważniejsza zmiana funkcjonalna nastąpiła w budynku stajni i gołębnika. W pozostałych budynkach nie wprowadzono radykalnych zmian, które zniekształciły układu założenia i jego poszczególnych składników oraz zatarty pierwotne funkcje. Układ wnętrz i ich pierwotny charakter zachował się w stopniu zbliżonym do dawnego. Z zabytkowego wyposażenia zachował się śrutownik ze wspornikami dawnego układu napędu transmisyjnego. Dużym uszkodzeniom uległa nawierzchnia majdanu, brak pierwotnych form zadrzewienia i zieleni.</p> <p>Szczegóły na kartach ewidencyjnych poszczególnych obiektów</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Wpis całego zespołu do rejestru zabytków nieruchomości</p> <p>Ujednolicenie, uporządkowanie struktury własnościowej zespołu</p> <p>Opracowanie programu rewitalizacji i renowacji zespołu i jego zagospodarowania</p> <p>Uporządkowanie majdanu i ogrodu</p> <p>Opracowanie kart ewidencyjnych dla pozostałych budynków zespołu: stajni i dwóch czworaków</p> <p>Szczegółowe wytyczne znajdują się w kartach ewidencyjnych poszczególnych budynków zespołu tj. obory, gołębnika, stodoły, garażu z wiatą i spichlerza</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- Archiwum zakładowe „Bielbawu” S.A. w Bielawie

24. Uwagi różne

Karta zespołu stanowi wystarczającą formę dokumentacji konserwatorskiej dla zespołu dawnego folwarku Dieriga

25. Opracował: Program komputerowy karty - Word for Windows - BSiDZT S. Januszewski

tekst mgr Andrzej Wilk, listopad 2004 r.

plany, rysunki Pracownia Architektoniczna FOMT „Projektownia” listopad 2004 r.

zdjęcia mgr Andrzej Wilk, październik 2004 r.

miejsce przechowywania negatywów BSiDZT S. Januszewski

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

22. Bibliografia

Chr. G. Dierig, Ueber uns und etwas mehr, 1993 b/w

A. Hanning, Chronik von Langenbielau, Langenbielau 1886

K. Pludro, Kronika Bielawy, cz. 1-4, Bielawa 1993

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Chr. G. Dierig, Ueber uns und etwas mehr, 1993 b/w - s. 72 winieta fabryki na papierze firmowym - widać folwark w obecnym kształcie oraz na s. 68 - rysunek zakładu przed pożarem z pocz. XX w. z analogicznym folwarkiem

27. Załączniki

Nr 1 – opisy i plany.

Nr 2-4 –mapy, zdjęcia

1. Miejscowość

BIELAWA

2. Obiekt

**ZESPÓŁ D. FOLWARKU
DIERIGA**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

opisy, verte – plan sytuacyjny

cd. pkt 12

Historia: Po upaństwowieniu folwark wraz z ziemią stanowił tzw. zaplecze prowiantowe "Bielbawu", które służyło poprawie zaopatrzenia stołówki zakładowej. W latach 60. XX w., po upadku gospodarstwa rolniczego „Bielbawu” folwark został przejęty przez Państwowe Gospodarstwa Rolne i służył według swego pierwotnego przeznaczenia. W 1990 r. został przejęty przez gminę Bielawa a następnie jako zbędny opuszczony i skazany na „szabrowników”. Typowe budynki inwentarskie, wzniesione z lat 70. XX w. rozebrano na ich miejscu zmagazynowano gruz z placu budowy basenu kąpielowego. 28 lutego 1992 r. zabudowania gospodarcze folwarku wraz z niewielką działką sprzedano obecnym właścicielom, którzy zaniechali produkcji rolnej. Budynki mieszkalne, należące wciąż do gminy zajmują rodziny. W części dawnych budynków inwentarskich nowy właściciel prowadzi zakład stolarski. Od 2004 r. w budynku stajni znajduje się ekspozycja starych limuzyn a w spichlerzu starych sprzętów gospodarstwa domowego i narzędzi rolniczych. Od lata 2004 r. ekspozycje stanowią część Sowiogórskiego Muzeum Techniki, założonego przez Fundację Otwartego Muzeum Techniki.

cd. pkt 12

Określenie stylu: Architektura zespołu folwarcznego jest typowym przykładem budownictwa dolnośląskiego na Przedgórzu Sudeckim w ostatniej ćwierci XIX w. Reprezentuje tendencje historyzujące, które przejawiają się w predylekcji form i detali zaczerpniętych z tradycji neogotyckiej, co uwidacznia się w licznych akcentach wertykalnych (sterczyny, formy kominowe, schodkowe gzymsy koronujące, szczyty) oraz tradycyjnych (klasycznych) rozwiązaniach konstrukcyjnych wewnątrz inwentarskich (w postaci sklepień i kamiennych kolumn i trójnawowych wewnątrz obory). Nowościami są sklepienia odcinkowe Kleina. Jest on jednym z niewielu tak dobrze zachowanych dolnośląskich folwarków industrialnych z końca XIX w., który cechują liczne walory i wysoki poziom projektu i wykonawstwa. Stosunkowo dobry stan zachowania zespołu jak i poszczególnych elementów, w tym brył, elewacji, wewnątrz i detali oraz i wysoka jakość estetyczna predystynują do objęcia szczególną ochroną, zwłaszcza, że w okolicy większość zespołów folwarcznych (wiejskich), uległa znacznym przekształceniom.

cd. pkt 8

Właściciele:

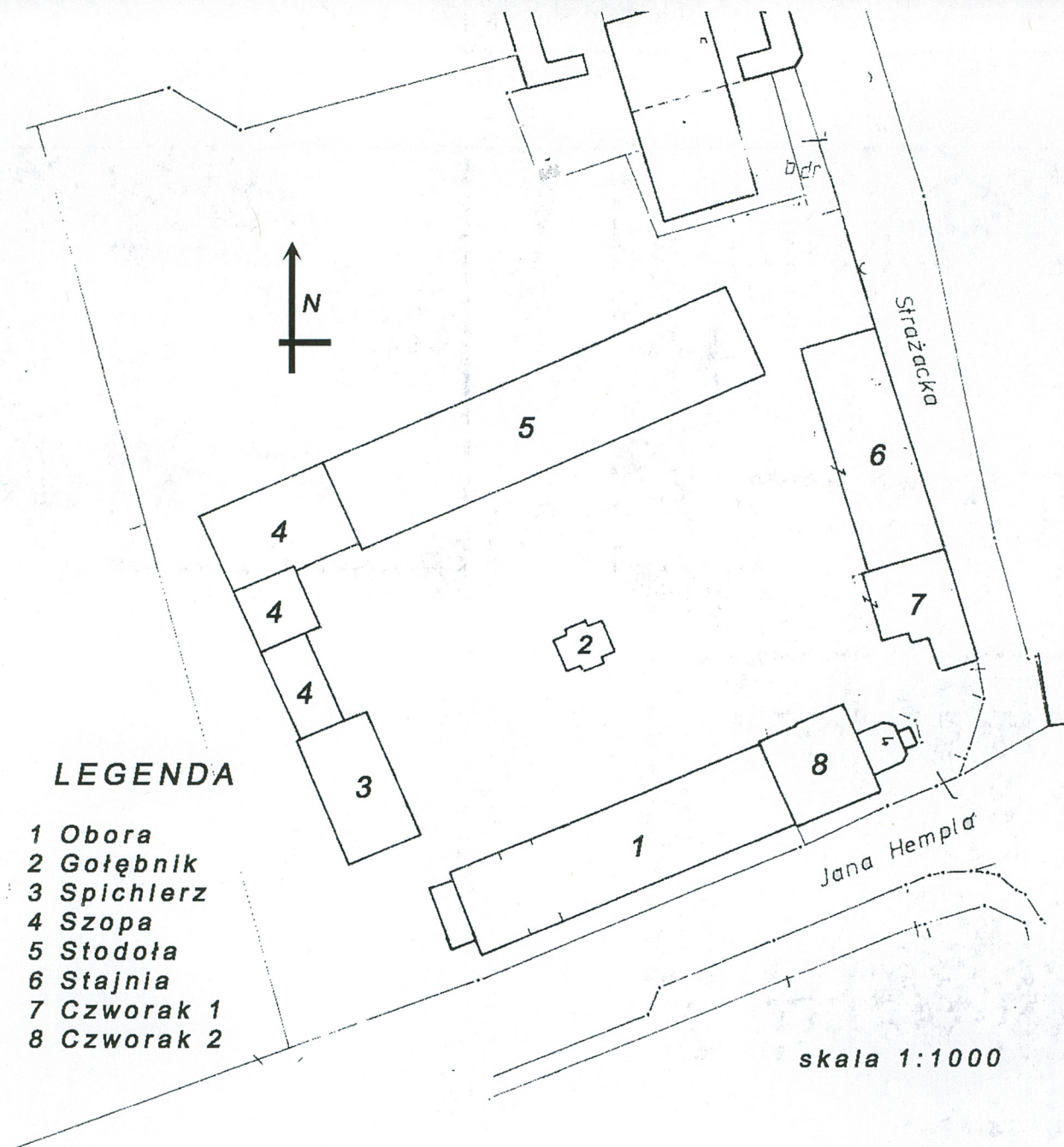
Działka z budynkami Czworaków 1 i 2 (dz. nr 64/5) stanowi własność mienia komunalnego gminy Bielawa, w budynkach tych mieszka 8 rodzin. Nieruchomość z budynkiem dawnej stajni (dz. nr 64/6) należy do obywatela greckiego pochodzenia i mieści się na niej sklep z maszynami rolniczymi i mieszkanie. Działka gdzie niegdyś stały współczesne budynki inwentarskie (dz. nr 64/10) stanowi własność Gminy Bielawa.

Wkładkę
założył:

mgr Andrzej Wilk, listopad 2004 r.

Miejsce przechowywania
negatywów:

BSiDZT S. Januszewski



Plan sytuacyjny zespołu d. folwarku Dieriga

1. Miejscowość

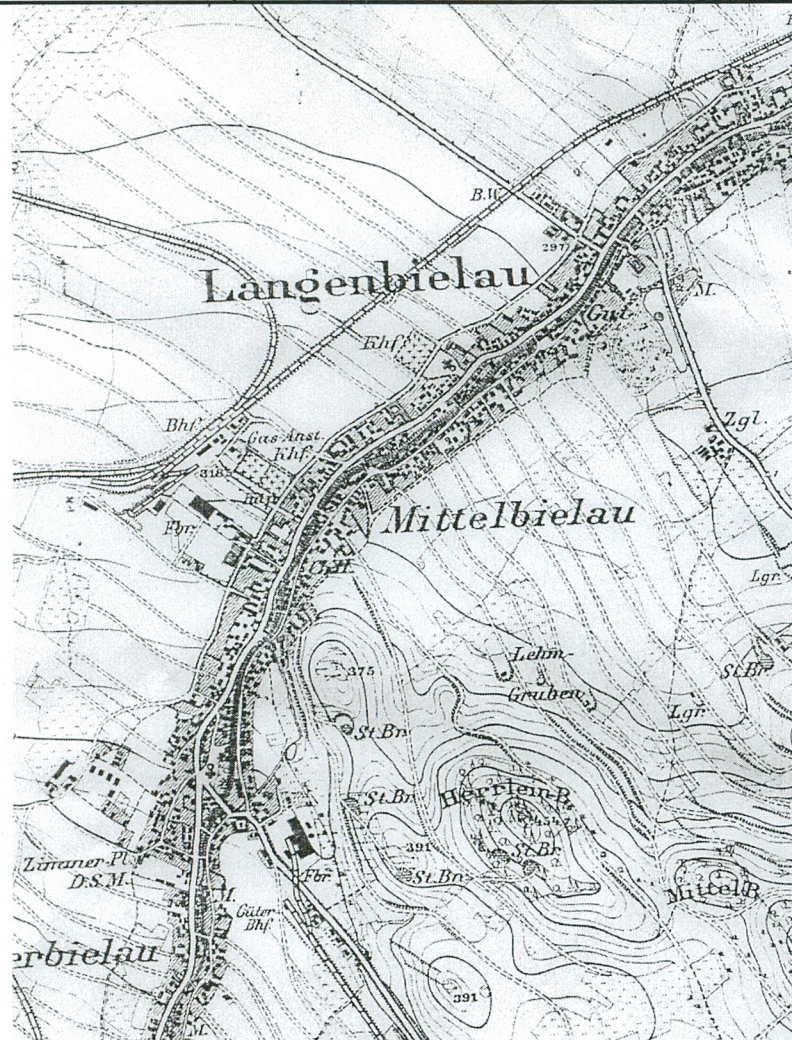
BIELAWA

2. Obiekt

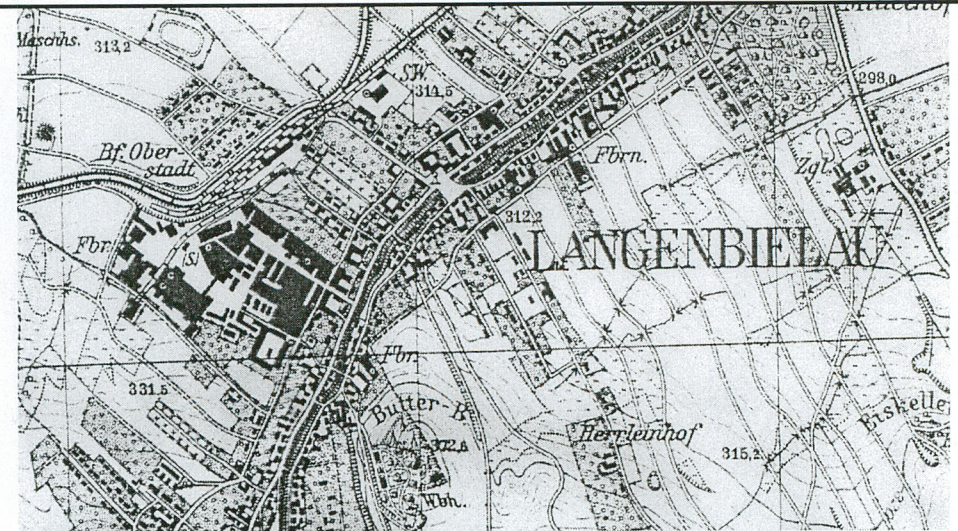
**ZESPÓŁ D. FOLWARKU
DIERIGA**

3. Zawartość wkladki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

mapy i fotografie -verte



Mapa topograficzna 1: 25 000 , podkład z 1881 r.



Mapa topograficzna 1: 25 000 , podkład z 1911 r.

Wkładkę
założył:

mgr Andrzej Wilk, listopad 2004 r.

Miejsce przechowywania
negatywów:

BSiDZT S. Januszewski



Południowa pierzeja wzdłuż ul. J. Hempla ód wsch.



1. Pierzeja ul. Strazackiej, widok od pd.

2. Czworak 1 od zach.

3. Czworak 1, elewacja zach.

4. Elewacja zach. pierzei wsch. z bud. d. stajni

1. Miejscowość

BIELAWA

2. Obiekt

**ZESPÓŁ D. FOLWARKU
DIERIGA**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

fotografie



1. Majdan od zach.
2. Majdan od wsch.
3. Fragment bruku przy d. wjeździe

Wkładkę mgr Andrzej Wilk, listopad 2004 r.
założył:

Miejsce przechowywania BSiDZT S. Januszewski
negatywów:





1. Spichlerz od wsch.



2. Obora od pd.-zach.



3. Czworak 2 widok z centrum majdanu

1. Miejscowość

BIELAWA

2. Obiekt

**ZESPÓŁ D. FOLWARKU
DIERIGA**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

fotografie



1. Obora od zach.
2. Czworak 2, parter sień
3. Czworak 2, fragm. schodów I p.

Wkładkę mgr Andrzej Wilk, listopad 2004 r.
założył:

Miejsce przechowywania BSiDZT S. Januszewski
negatywów:

verte



Widok ogólny od zach. z terenu dawnych ogrodów warzywnych